

ВІДДІЛЕННЯ ПСИХОЛОГІЇ, ДЕФЕКТОЛОГІЇ ТА ВІКОВОЇ ФІЗІОЛОГІЇ
АПН УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ ІМЕНІ Г.С. КОСТЮКА АПН УКРАЇНИ
(лабораторія нових інформаційних технологій навчання)

НПУ ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА

Міжнародна науково-практична конференція
**УСПІШНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ: ПОТЕНЦІАЛ ТА
ОБМЕЖЕННЯ**

(Київ, 18 березня 2010 року)

Тези доповідей

УДК 159.98:37

ББК 88.4

Успішність особистості: потенціал та обмеження: Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 18 березня 2010 р.) / За редакцією М.Л. Смульсон, Л.М. Зінченко. – К., 2010. – 268 с.

У збірнику представлені тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Успішність особистості: потенціал та обмеження» (Київ, 18 березня 2010 р.). У доповідях висвітлюються психологічні і психолого-педагогічні проблеми успішності особистості педагога, а також успішності особистості в контексті вікової періодизації (успіх у молодості, зрілості, старості). Розглядаються рольова та гендерна успішність, успішність управлінської, викладацької діяльності. Велику увагу приділено новітнім технологіям розвитку успішності, таким, зокрема, як дистанційні курси, e-learning, тренінги. Звертається увага на неоднозначність і обмеження питання: «дихотомію» успішності, міфи успішності, вигорання успішних.

Тези розміщено на сайті Інституту психології імені Г.С. Костюка АПН України www.psy-science.com.ua

Комп'ютерний макет – лабораторія нових інформаційних технологій навчання Інституту психології імені Г.С. Костюка АПН України (Бугайова Н.М., Комісарова О.Ю.)

Усі права захищені

© Інститут психології імені Г.С. Костюка АПН України

© НПУ імені М.П. Драгоманова

З М І С Т

<i>Агачева Ю.А.</i>	Атракція як один з чинників успішності особистості педагога.....	10
<i>Авдеева И.Н., Пономаренко И.Л.</i>	Образование взрослых: профперееориентация.....	11
<i>Алексеева А.В.</i>	Особистісні виміри професійної успішності: гендерний аспект.....	14
<i>Андріяшина Н.В.</i>	Успішність роботи шкільного психолога з батьками учнів.....	17
<i>Бабина Т.Г., Єршова О.П.</i>	Успішність як багатовимірний феномен.....	19
<i>Бабиянц К.А.</i>	Компетентность и психофизиологические особенности руководителей жилищно-коммунального хозяйства как показатели профессионально-предметной успешности деятельности.....	21
<i>Бадалова М.В.</i>	К вопросу об интеллектуальной успешности психолога.....	25
<i>Балаба С.О.</i>	Умови розвитку професійної успішності учителя.....	29
<i>Балл Г.О., Медінцев В.О.</i>	Особистість як інтегративна якість особи.....	31
<i>Бевзюк І.М.</i>	Комуникативна компетентність як складова успішності майбутніх працівників органів прокуратури.....	35
<i>Березіна О.О.</i>	Творчий розвиток у старості як фактор збереження життєдіяльності особистості.....	38
<i>Бессонова Т.І.</i>	Пошук і моделювання морально-етичних стандартів батьківства.....	40
<i>Бідюк І.А.</i>	Гендерні особливості успішності особистості.....	43
<i>Біла І.М.</i>	Творчість суб'єкта як передумова досягнення успіху.....	45
<i>Бугайова Н.М.</i>	Особливості соціальної взаємодії в кіберпросторі та ризики віртуального середовища.....	48
<i>Варбан Є.О.</i>	Формування психологічної компетентності особистості як умови успішного подолання життєвих криз.....	51

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи результати дослідження особливостей структури управлінської діяльності директора загальноосвітнього навчального закладу в умовах європейської інтеграції освітнього вітчизняного простору, факторів, що впливають на її успішність, можна зробити наступні висновки:

1. Структура успішної управлінської діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу - це система взаємоузгоджених зовнішніх і внутрішніх факторів, впливів соціального середовища та управлінської культури керівників, у результаті чого формується конкурентна спроможність навчального закладу. Базовим чинником успішності структури управлінської діяльності керівника, на наш погляд, є надання йому повноважень здійснювати дії на чотирьох рівнях: державному, освітньому, громадському, особистісному, що цілком відповідає принципам європейського освітнього простору.

2. Здатність керівника успішно здійснювати управлінські функції залежить від рівня його креативного мислення та мотивації на успіх. Окрім того, управлінська команда потребує допомоги щодо оволодіння практичним курсом менеджменту, як засобу успішного управління навчальними закладом. Одним із таких засобів може слугувати «Методика досягнення успіху», яку представляє собою сукупність управлінських послідовних дій.

3. Апробована методика впливає на мотивацію керівників шкіл до успіху, дозволяє залучити до процесу змін широке коло партнерів, а також забезпечує акмеологічний підхід до управління школою як соціально-педагогічною системою. Наслідком такого підходу є усвідомлення учасниками навчально-виховного процесу власної причетності до здійснення інноваційної діяльності, розширення творчого потенціалу та евристичних можливостей освітньої моделі, що створюється на кожному новому етапі розвитку закладу.

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПЕРЕДУМОВ УСПІШНОСТІ ПРОФЕСІОНАЛА В УМОВАХ ПІДВИЩЕНИХ РИЗИКІВ

Назарук О.М. (Київ)

Методологічне підґрунтя вітчизняної психології – діяльнісний підхід – припускає вивчення особистості, її розуміння через призму впливу діяльності на неї (психологічний та соціальний розвиток) та прояву її у діяльності (дії, вчинки, досягнення). Протягом всього

процесу формування та розвитку людини як гармонійної особистості, вона є включеною у відповідні до вікового цензу виду діяльності, які змінюють один одного у соціальному середовищі.

Соціальне середовище виступає джерелом розвитку і вплив цього середовища змінюється з переходом від однієї вікової ситуації особистості до іншої. Так, «соціальна ситуація розвитку» (термін Л.С. Виготського) є специфічним відношенням між дитиною та соціальним середовищем, в якому одиницями аналізу виступають – діяльність та переживання. Переживання, які складають внутрішній план життя людини, починаючи з дитинства, являються так само важливими, як і її зовнішня активність, її діяльність. Власне, діяльність (першого та другого типу за Д.Б. Ельконіним) може впливати на розвиток сфери мотивацій та потреб, а також на інтелектуально-пізнавальну сферу особистості.

Діяльність першого типу включає безпосередньо-емоційне спілкування немовляти, рольову гру дошкільника та інтимно-особистісне спілкування підлітка, які за змістом та глибиною відрізняються одна від одної, але орієнтують дитину на норми стосунків між людьми. Це так звана система стосунків «дитина-суспільний дорослий» або «людина-людина». Друга група діяльностей спрямована на формування операційно-технічних можливостей дитини, яка включає предметно-маніпулятивну діяльність дитини раннього віку, навчальну діяльність молодшого школяра і навчально-професійну діяльність старшокласника, їхні провідні види діяльності зовні мало схожі одна на одну, але за змістом вони спрямовані на засвоєння суспільно вироблених способів дій з предметами і на засвоєння різних еталонів. Це так звана система стосунків «дитина-суспільний предмет» або «людина-рід» (Кулагіна І.Ю., Коллюцький В.Н., 2001).

Отже, соціальна ситуація розвитку та провідні види діяльності надають можливість встановити, визначити ступінь сформованості особистості, через її ставлення до оточуючого. Процес розвитку свідомої особистості наданий, як раз, в її ставленні до природи та до інших людей, у виокремленні себе з природи. Особистість як свідомий суб'єкт усвідомлює не тільки оточуюче, але й себе у своїх стосунках з оточуючим (Рубінштейн Л.С.), що спонукає її до суспільно корисної діяльності через індивідуально-типологічні особливості та систему мотивів, завдань. Соціальне середовище, суспільство через своїх «агентів» – родину, школу, церкву, засоби масової інформації, різні економічні і політичні інститути стимулюють різні складові мотиваційної сфери і за гендерною ознакою. Так, у хлопчиків соціальне середовище підкріплює розвиток незалежності та мотивацію досягнення, а у дівчат – афіліативні мотиви та мотивацію

уникнення невдач (Реан А.А., Деркач А.А., Зазикін В.Г., 2002; Ferguson E.D., 1976). Це свідчення того, що виховання, (як система передачі традицій поколінь, суспільного досвіду, норм та правил), починаючи з раннього віку також формує той самий внутрішній план переживань. В переживаннях поєднанні численні впливи різних зовнішніх та внутрішніх обставин (Божович Л.І., 1968), які разом з вихованням та особливостями самої людини відіграють суттєву роль у її досягненнях в навчальній діяльності та у майбутній кар'єрі.

Людина, в перу чергу, визначається суспільним ставленням до праці. Навіть її самооцінка визначається тим, що вона як суспільний індивід робить для суспільства. Це свідоме, суспільне ставлення до праці являється основою психологія особистості, взагалі, та основою самосвідомості, зокрема, (Рубінштейн Л.С.). Оскільки людина суспільна істота, то й досягати успішності–неуспішності вона буде у суспільній діяльності, якою безпосередньо займається. Отже, успішність особистості розглядається у зв'язку з діяльністю.

Ступінь успішності особистості, на нашу думку, в першу чергу, визначається якістю та результатами її діяльності (навчальної, професійної, творчої тощо). Успішність – це не стале явище, це показник досягнень особистості. Суб'єктивна та об'єктивна оцінка успішності може здійснюватись самою особистістю та її оточенням за внутрішніми та зовнішніми ознаками. До внутрішніх ознак успішності можна віднести самовідчуття: теоретичних та практичних знань своєї справи (навчальної, професійної, творчої); міцної вольової сфери; прогнозування майбутніх подій, що позитивно впливатимуть на загальний результат справи; постійного прагнення до нових відкриттів та досягнень; подолання будь-яких перепон, і при всьому особистість повинна бути сконцентрована на принесенні своїми досягненнями користі оточуючим.

Серед зовнішніх ознак можна припустити своєчасне пред'явлення результату в означених часових межах. Так, експериментально були встановлені дві причини неуспішності у навчанні – недосконалість роботи власного біологічного годинника індивіда (як наслідок слабке засвоєння навчального матеріалу та пред'явлення цих знань за вимогами) та особистісно-психологічні (несвоєчасне пред'явлення знань за вимогами), які залежать від вікової фази та власного переживання часу (Цуканов Б.Й., 2000, 2001; Цуканова В.Б., 2002). Однак успішність визначається не стільки своєчасністю пред'явлення результату справи, скільки надобсягами, наддосягненнями від попередньо запланованих.

Успішність – це, певною мірою, винагорода людини за її старання. Однак існують професії, які припускають не стільки успішність діяльності, скільки її ефективність. Це стосується таких видів професійної діяльності, які передбачають підвищенні ризики та

навантаження, різні непередбачувані ситуації – військові, правоохоронці, пілоти, оператори, рятувальники. Отже, потребує подальшої теоретичної розробки та аналізу питання співвіднесення успішності та ефективності професіоналів в особливих умовах діяльності.

УСПІШНІСТЬ У ВИЩІЙ ШКОЛІ ТА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ

Наконечна М.М. (Ніжин)
mashan@list.ru

Якщо, за словами С.Д. Максименка, слід розділяти „абсолютну” та „відносну” успішність [Максименко, 2006], то розвиток особистості буде опосередковуватися тими навчальними успіхами у вищій школі, які належать до «відносної» успішності, тобто показників руху (розвитку) людини відносно самої себе. Як зазначає акад. С.Д. Максименко, „... успішність стане проявом та показником розвитку” [Максименко, 2006; с. 127], якщо буде врахований та спрогнозований власний внутрішній поступ суб’єкта навчання.

О.Д. Черкасова зазначає: «Тільки якщо студент відпочатково психологічно готовий та може постати в ролі суб’єкта адаптації, тобто бути активним творчим діячем, здатним приймати рішення, брати відповідальність на себе, реалізувати свої цілі, він може адаптуватися до навчання у вузі» [Развитие субъекта образования; с.73]. Отже, успішність постає у єдності адаптаційних, педагогічних та самоактуалізаційних процесів.

Адаптаційні процеси тісно пов’язані з «абсолютною» успішністю [Максименко, 2006], яка відповідає педагогічним вимогам та враховує порівняння з іншими студентами.

Педагогічні процеси пов’язані із взаємодією викладача та студентів. Слід зазначити, що чим більшою є питома вага взаємодії, а не впливу та відстороненого оцінювання, тим вищою буде педагогічна майстерність викладача. В той же час для педагогіки в цілому успішність має майже вирішальне значення, що може суттєво збіднити розвивальний потенціал взаємодії „вчитель – учень”, якщо наріжним каменем робиться саме „абсолютна” успішність.

Самоактуалізаційні процеси як складова частина „відносної” успішності виявляються в тому, що людина реалізує свій потенціал у боротьбі з собою. Людина долає себе, свою обмеженість у порівнянні зі „вчорашнім Я”, і саме в цьому виявляється рух особистості до вершин власного розвитку. Звичайно, можливий і інший варіант – стагнація або навіть деградація в успішності.